

Yttrande över Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44)

Folkbildningsrådet har fått möjlighet att lämna synpunkter på Betänkande av Kreativa Sverige.

Folkbildningsrådets yttrande avgränsas till resonemang och förslag som har betydelse för folkbildningen.

Sammanfattning

- Folkbildningsrådet har inget att invända emot strategins visioner och mål eller de sex strategiska prioriteringar som listas i betänkandet.
- Folkbildningsrådet vill lyfta fram den betydelse för utbildning och arbetsmarknad som folkhögskolor och studieförbund har för kulturen.
- Folkbildningsrådet delar utredningens uppfattning om att den ojämlika hanteringen av momssatser inom området behöver ses över.

Folkbildningsrådets kommentarer

Utredningen konstaterar att Sverige är ett framgångsrikt land inom kulturella och kreativa branscher med internationella succéer och starka varumärken inom exempelvis musik.

Ett av statens syften med statsbidraget till folkbildningen är att verksamheten ska bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Folkbildningen utgör en av landets största kulturarenor och är en stor uppdragsgivare för Sveriges kulturarbetare. Folkhögskolans estetiska profilkurser med inriktning mot till exempel musik, bildkonst, hantverk, slöjd, teater, dans och litteratur är en viktig del av denna kulturella infrastruktur

Omfattningen och spridningen av folkbildningens kulturverksamheter och en mångsidig samverkan med andra kulturaktörer ger människor i hela landet tillgång till kultur. Folkbildningen kompletterar den institutionella kulturen och medverkar därmed till ett varierat och lokalt förankrat kulturutbud.

Arbetsmarknad

Utredningen konstaterar att flertalet av de yrkesverksamma inom kulturella och kreativa branscher är verksamma i den stadigt växande gig- och delningsekonomin.

Folkbildningsrådet vill i detta sammanhang påminna om att folkhögskolorna och studieförbunden erbjuder även en rikstäckande arbetsmarknad för kulturarbetare och professionella konstnärer.

Folkhögskolorna spelar en stor roll, som arbetsgivare för konstnärer, vid kompetensutveckling för yrkesverksamma, samt både som anordnare av olika utbildningar inom kulturområdet.

I en utvärdering 2018 har Statskontoret noterat att regionerna uppmärksammar folkhögskolan som en kulturell aktör. I de regionala kulturplanerna från 2017 beskrivs folkbildningens kulturverksamhet som viktig för regionen.

Följande funktioner nämns som centrala:

- samarbetspartner
- infrastruktur och arrangör
- fokus på deltagarnas eget kulturutövande, amatörkultur och deltagarkultur
- folkhögskolornas estetiska utbildningar.

Närvaron av en folkhögskola med ett utbud på det kulturella området bidrar också till att kulturarbetare har möjlighet att hitta försörjning på en ort, vilket i sig bidrar till en breddning av kulturutbudet över landet. Många av estetlärarna, 70 procent, beskriver sig själva som professionellt verksamma konstnärer. Folkhögskolan öppnar vägar för dem att kunna försörja sig och samtidigt utveckla sitt eget konstnärskap. De beskriver att det handlar om möjligheten att kombinera det egna konstnärskapet med arbetet på folkhögskolan och den försörjningsmöjlighet det ger. Även den stimulans undervisningen ger framhålls. Mötet med deltagarna och deras skapande process är en viktig del i lärarnas egen utveckling som konstnärer. En del av de tillfrågade lärarna menar också att de identifierar sig med en folkrörelse. De kan till exempel vara delaktiga i olika former av församlings- och föreningsliv. Att folkhögskolorna är spridda över landet har alltså sin betydelse också för den lokala kompetensförsörjningen.

Även studieförbunden är viktiga för landets professionella kulturarbetare. Av de som medverkade i studieförbundens kulturprogram 2021, det vill säga de som framträdde inför andra, rapporterades 41 procent som yrkesverksamma konstnärer, övriga var semiprofessionella eller amatörer.

I rapporten *Kulturprogrammets betydelse för kulturutövarna* (Folkbildningsrådet 2014) poängterar utvärderarna att antalet uppdrag per år sannolikt gör studieförbunden till den största uppdragsgivaren för landets konstnärer. För de yrkesverksamma konstnärerna spelar kulturprogrammen roll, men inte i första hand som inkomstkälla. Det framgår av rapporten. De ersättningar som ges är i allmänhet för små. I stället innebär kulturprogrammen att andra resurser ställs till förfogande, till exempel tillgång till scen, lokaler, utrustning och nätverk.

Den ojämlika hanteringen av moms skatter

I avsnitt 4.1.6 problematiserar utredningen kring momsfrågan och konstaterar att i dag utgår olika branscher från olika momssatser.

När det gäller moms vid utbildning har folkhögskolorna länge lutat sig mot ett EU-direktiv och ett ställningstagande från Skatteverket som säger att den som anordnar momsfri utbildning, i sin tur kan anlita underleverantör för viss utbildning och att undantaget om momsfrihet då även omfattar underleverantören.

Skatteverket har hösten 2021 gjort ett nytt ställningstagande med hänsyn tagen till ett nytt rättsfall gällande momsfrihet för underleverantör som anlitas i momsfri utbildning.

Den nya tolkningen från SKV handlar om att underleverantörernas tillhandahållanden i fler fall än tidigare anses utgöra momspliktig personaluthyrning eftersom utbildningen inte anses ske under underleverantörens eget ansvar. Frågan om självständigheten har mer betydelse för frågan om ersättningen utgör lön eller ej.

Folkhögskolor och studieförbund genomför en stor mängd arrangemang varje år och betalar i regel ut ett arvode till medverkande i stället för lön.

I och med att Skatteverket ändrat sin tidigare bedömning har enskilda personer fått betala högre skatt än tidigare. Att försöka lösa denna fråga genom att folkhögskolor i stället anställer dessa medverkande på ett fåtal procent är inte hållbart.

Föredragande i ärendet har varit Anna-Carin Bylund.

För Folkbildningsrådet

Maria Graner
Generalsekreterare